Чыла элласе пролетарий-шамыч, ушныза!

Ленин—Сталин паша верч кучедалаш ямде лий!

Ямде лий

ВЛКСМ МАРОБКОМЫН ОРГАНЖЕ

Адрес: Йошкар-Ола, Совет пӧрт, „Ямде лий“ редакций

Марийский АССР Конституцийын (Основной Законын) 108 статьяжым вашталтыме да ешарыме нерген

Марийский Автономный Советский Социалистический Республикын Верховный Советше **пунчалеш:**

Марийский АССР Конституцийын 108 статьяшкыже вашталтыш ден ешарымаш-шамычым пурташ, тудым тыгай редакций дене изложитлаш:

108 статья. Марийский АССР-ысе шемер депутат-шамыч Советлашке сайлымаш избирательный округ еда тыгай норма дене ышталтеш:

Районный Советыш—1.000 еҥ населений деч ик депутат; 25.000 еҥ марте населениян районышто 25 депутат; 60.000 еҥ утла населениян районышто 60 деч утла огыл депутат сайлалтеш;

Городской Советыш олан кугытшо почеш—350 еҥ деч шагал огыл да 500 еҥ деч шуко огыл населенийлан ик депутат; 12.000 еҥ марте населениян олаште 35 депутат;

Сельский ден поселковый Советыш—100 еҥ населений деч ик депутат; 1.000 еҥ марте населениян села ден поселкылаште 9 депутат, а 2.500 утла населенияныште—25 депутат деч шуко огыл сайлалтеш.

Шемер депутат-шамычын кажне районный, городской, сельский ден поселковый Советыштлан избирательный норма, тиде статьяште ончыктымо норма гыч лекде, „Марийский АССР-ысе шемер депутат-шамычын районный, городской, сельский ден поселковый Советлашкышт сайлыме нерген Положений“ дене устанавливатлалтеш.

Марийский АССР Верховный Совет Президиум Председатель—КАВАЛЕРОВ.

Марийский АССР Верховный Совет Президиум Секретарь—КУКИН.

ССР Союз Наркомфинын увертарымыже

1939 ийын 20 августлан Кумышо пятилеткын (кокымшо ийыште лукмо) Заемлан подписка 7 миллиардат 431 миллион 871 тӱжем теҥгешке шуын, вес семын манаш, заемын установитлыме суммыжым 1.431.871 тӱжем теҥгелан эртарен.

Кумышо Пятилеткын (кокымшо ийыште лукмо) Заемлан подпискым умбакыже ышташ 1939 ий 21 август гыч чыла вереат чарыме.

Мый педрабфакыште тунемаш тӱҥалам

Тений мый Пет'ял пелэ кыдалаш школым (Сотнур район) отлично тунем лектым. Тунемме жапыште шуко гана премийым налденам. Тунемме ий пытымек премий дене пырля похвальный грамотым пуышт.

Кызыт испытаний деч посна Йошкар-Ола педрабфакыш тунемаш нальыч. Мый тыштат чакнаш ом шоно. Первый тунемме кече гычак отлично тунемшаш верч уло вийым пыштем.

Петрова Анна.

Снимкыште: СССР, РСФСР да Марийский АССР Верховный Совет-шамычын депутатышт (шола гыч пурлашке): Орехов В. Д., Пивоварова А. И., Ласточкина, Пичугина Е. С., Домрачева Е. И.

Фото **М. Чуршуковын.**

ВАШКЕ ПЕРВЫЙ СЕНТЯБРЬ— ТУНЕМАШ ТӰҤАЛМЕ КЕЧЕ ШУЭШ

Нине „ОГПУ“ колхозысо (Йошкар-Ола район) йоча-шамыч улыт. Тунемше, пионер-шамыч тений тунемаш кайшашлык йоча-шамыч коклаште.

Снимкыште: пионер Аникин Володя йоча-шамычлан интересный книгам лудеш.

Фото М. Чуршуковын.

Тунемаш каяш ямде улам

Вучымо кече—первый сентябрь вашке толын шуэш. Мый тунемаш тӱҥалаш чыла шотыштат ямде улам. Пелэ кыдалаш школышто тунемаш кӱлшӧ учебник ден возымо ӱзгар-шамыч мыйын чыла ситышын улыт.

Тӱрлӧ пушеҥге лышташым, пеледышым, тӱрлӧ шудо-шамычым поген, „Ботаника“ книган листаже-шамыч коклаш оптенам. Урокышто растенийым тунемме годым мыланем нуно кӱлеш лийыт.

Мый кӱрылтде „Ямде лий“ газетым лудын шогем. Тушто йоча-шамыч у тунемме ийлан ямдылалтмышт нерген возат. Мыят тунемаш тӱҥалаш ямде улам.

А. Емельянов.

Тор'ял район, „Ӱжара нур“ колхоз.

МЫЙЫН КУАНЫМАШЕМ

Мый кандаш ияш улам, тений школыш тунемаш каем. Могай куанымаш! Шуко йоча-шамыч мыйын гай куанышe улыт, вет нуно первый гана школыш каят. Но мый школыш ӱмаштак миенам. Пел тылзе тунеммеке, туныктышо Сергей Афанасевич шым ияш гына улмемлан мыйым мӧҥгӧ колтыш. Мыланем обидне ыле. Но жап эртыш, мый кандаш ияш лийым. Мый 1-ше сентябрьыште адакат Шуаш-нур тӱҥалтыш школыш каем да уло вийым пыштен тунемаш тӱҥалам. Кызыт тиде кечым вучем.

Зинкова Музе.

Йошкар-Ола район, Йӱле-Сола ял.

Мишан мутшо

Кодшо тунемме ийыште Пуртиков Миша 6-шо классым сай да отлично отметка дене тунемын лекте.

Тудо кеҥежым сайын каныш, колхозлан полшаш кошто. Тунеммыжымат эреак ушештарен лудеш. А кызыт Мишан тунемаш тӱҥалаш стабильный учебник-шамыч, молат ямде улыт. Тудо шыргыжалын гына ойла:

— Отлично тунемам гын велэ мыланем ласкан, веселан чучеш. Теният мый отлично гына тунемаш тӱҥалам.

Егоров Саню.

Шордӱр НСШ, Морко район.

КАНИКУЛЫМ ВЕСЕЛАН ЭРТАРЫШЫМ

Мыйым сай да отличнын тунеммемлан школ дирекций районный пионерский лагерьыш канаш колтыш. Лагерьыште канаш пеш весела ыле. Ме кас еда кином онченна, концертыш коштынна, костерымат эртарышна. Мыланем эн чот „Шел солдат с фронта“ да „Чапаев“ кино картина-шамыч келшышт.

Тидын деч посна ме экскурсий дене ятыр вере миенна: электростанцийыш, типографийыш, метереологический станцийыш.

Лагерьыштак мый „БГТО“ да „БГСО“ значоклан нормым сдатлышым.

Кызыт мый шке колхозыштем улам. Тыште йолташем-шамычлан лагерьысе илыш нерген каласкалем, нуным у военный модыш дене модаш туныктем, адак колхозлан уборка пашаште кертмем семын полшем.

Петров Миклай.

У-Тор'ял район, Тошто-Тор'ял кыдалаш школ.

Шихазан ялысе (Чувашский АССР) йоча-шамыч пырдыж газеты луктыт. Шола гыч пурлашке: Петров Алеша, Альфансева Валя, Немакова Лена, Куликова Валя да Семенов Коля (редактор).

79

Нападатлаш огыл нерген советско-германский договорым заключитлыме

23—24 август кечылаште Москваште Германийын иностранный паша министрже господин Иоахим фон Риббентроп лийын.

23 августыштo кечывалым 3 часат 30 минутыштo нападатлаш огыл нерген договорым заключитлыме нерген вопрос шотыштo СССР Совнарком Председатель да Иностранный паша Калык Комиссар Молотов йолташ Германийын иностранный паша министрже господин фон Риббентроп дене кутырен.

Кутырымаште Сталин йолташ да германский посол господин Шуленбург лийыныт. Первый кутырымаш 3 час жап шуйнен. Перерыв деч вара 10 час кастене кутырымаш уэш тӱналын да нападатлаш огыл нерген договорым подписатлымаш дене пытен.

Советский Союз ден Германия коклаште заключитлыме нападатлаш огыл нерген договор Советский Союзын мирный политикыжым эреак пенгыдемден шогымаште кугу значениян документ лийын шога.

СССР ден Германия коклаште заключитлыме договор пеш кугу международной значениян лийын шога. Вет тиде договор СССР ден Германия коклаште ваш келшен кыл кучымашым велэ огыл пенгыдемда, но пӱтынь тӱнясе тыныс илышым пенгыдемдымаштат кугун полша.

Договорым заключитлыме дене Германия ден СССР кокласе враждалан (келшыдымашлан) мучаш пышталтеш. Нападатлаш огыл нерген советско - германский договор СССР ден Германийысе калык - шамычын дружбышт шкенынштын виянгмышт ден пелемдаштлан кӱлеш условийым ышта.

Нападатлаш огыл нерген советско-германский договор шотышто иностранный печатьыште мом возат

Германия.

24 августыштo лекше германский газета-шамыч первый страницылаштак иностранный паша министр фон Риббентропын Молотов йолташ дене эртарыме переговор нерген да Германия ден СССР коклаште нападатлаш огыл нерген договорым подписатлыме нерген Германский информационный бюрон официальный увертарымашыжым луртат. Газета-шамычын первый страницылаштак Германия ден СССР коклаште нападатлаш огыл нерген договорын текстшым печатлыме.

„Фелькишер беобахтер" газета Германия ден СССР кокласе у пакт нерген уверым германский калык, Германийысе ден Российысе калык-шамыч коклаште, кӱчык перерыв деч посна, кеч кунамат существоватлыше положенийым восстановитлымаш семын вашлийыныт, манын воза.

Италия.

Итальянский газета-шамыч нападатлаш огыл нерген советско-германский договорым подписатлыме шотыштo кугу заголовок-шамыч дене увертареныт, „Лаворо Фашиста" газета советско-германский договор нерген лӱмын кугу статьям печатлен. Тудо статьяште германский ден русский калык-шамычын лишемыштым саламлен возымо.

Китай.

Китайский печать Германия ден Советский Союз коклаште нападатлаш огыл нерген договорым заключитлыме фактым кугу удовлетворений дене палемда.

„Чжунянжибао" газета ончыкта: Советский Союз ден Германия коклаште нападатлаш огыл нерген договор Японийым пера, вет „Японийым изолироватлымаш эше утларак виянгдалтеш".

Япония.

Японский газета-шамыч нападатлаш огыл нерген советско-германский договорым кугу ӧрмаш дене возат. „Кокумин" газета Германия ден Италия ынде Японийын союзникше огытыл, манын воза.

Английыште Лондонысо газета-шамыч германо-советский договорым ыштыме нерген увертарымашым да договорын текстшым эн коймаш вереш печатленыт.

Марийский АССР Верховный Советын Кокымшо Сессийже шке пашажым пытарен

21 августыштo Марийский АССР Верховный Советын эр заседанийже лийын. Тиде заседанийыште Марийский АССР-ын 1939 ийлан бюджетше да 1938 ийсе бюджетым шуктымо нерген Марийский АССР Верховный Совет Бюджетный Комиссий председатель Д. Ф. Маракулин содокладым ыштен. Тидын деч вара 1939 ийлан бюджет да 1938 ийсе бюджетым шуктымо нерген докладым обсудитлыме.

Кас заседанийыште Марийский АССР-ын 1939 ийлан бюджетшым утвердитлыме.

22 августыштo „Марийский АССР-ысе шемер депутат-шамычын районный, городской, поселковый ден сельский Советлашкышт сайлыме нерген Положенийын" проектшым ончымо. Тиде вопрос дене Марийский АССР Верховный Совет Законодательный Предположений Комиссийын членже депутат И. С. Шутов докладым ыштен.

Верховный Совет тиде вопросым сайын обсуждатлен налмеке „Марийский АССР-ысе шемер депутат-шамычын районный, городской, поселковый дене сельский Советлашкышт сайлыме нерген Положенийым" ик ой дене пенгыдемден, адак „Марийский АССР Конституцийын (Основной Законын) 108 статьяжым вашталтыме да ешарыме нерген Законым приниматлен.

Кас заседанийыште Марийский АССР Верховный Суд сайлымаш вопросым ончымо. Тиде паша дене депутат В.Н. Товашов докладым ыштен.

Марийский АССР Верховный Совет Марийский АССР Верховный Судым 12 ең составым, тугак 100 еңым Марийский АССР Верховный Судын калык заседательжылан, 30 еңым Московский округ Военный Трибуналын калык заседательжылан, 12 еңым линейный железнодорожный судын калык заседательжылан да 20 еңым Воднотранспортный судын калык заседательжылан сайлаш пунчалым приниматлыме да персонально голосоватлыме дене калык заседатель-шамычым сайлыме.

Марийский АССР Верховный Судын председательжылан Ефим Гаврилович **Софронов** йолташым да Марийский АССР Верховный Суд председательын заместительжылан Федор Яковлевич **Кудрявцев** ден Алексей Лаврентьевич **Бобылев** йолташ-шамычым сайлыме.

23 августыштo Верховный Совет Первый ден Кокымшо Сессий-шамыч кокла жапыште приниматлыме да Марийский АССР Верховный Советлан пенгыдемдышашлык Марийский АССР Верховный Совет Президиумын Указше - шамычым пенгыдемдыме нерген вопросым ончыш.

Тиде вопрос дене докладым Марийский АССР Верховный Совет Президиумын Секретарьже депутат М. В. Кукин ыштен.

Верховный Совет Марийский АССР Верховный Совет Президиумын Марийский АССР Калык Комиссар-шамычым назначитлыме нерген Указше-шамычым утвердитлен.

Внутренний Паша Калык Комиссарлан—**М. Н. Иванов** йолташым,

Пищевой Промышленность Калык Комиссарлан—**И. Е. Князев** йолташым,

Здравоохранений Калык Комиссарлан—С. **П. Лужнев** йолташым,

Строительный материал Промышленность Управлений начальниклан **А. П. Рубцов** йолташым,

Искусство паша дене Управлений Начальниклан—**А. Ф. Кашников** йолташым.

Верховный Совет **И. Н. Мироновым** Пашазе - Кресаньык Йошкар Армий радамыш каймыжлан лийын Здравоохранений Калык Комиссар обязанность деч утарыме нерген; **П. Н. Вязмин** йолташым искусство паша дене Управлений начальник обязанность деч утарыме нерген; **А. И. Карачаровым** Внутренний паша Калык Комиссар паша гыч снимаатлыме нерген Марийский АССР Верховный Совет Президиумын Указше-шамычым пенгыдемден.

Законодательный Предположений Комиссийын председательже депутат **П. Х. Сергеевын** предложенийже почеш „Марийский АССР Конституцийын (Основной Законын) 47-ше статьяжым вашталтыме нерген" да „Марийский АССР Конституцийын (Основной Законын) 84-ше статьяжым ешарыме нерген" закон-шамычым утвердитлыме.

15 ияш пионер университетыш пурен

20 августыштo вузлашке пураш экзамен-шамыч пытеныт. Московский государственный университетын тӱрлӧ факультетлашкыже 1.100 еңым пуртымо. Нунын коклаште кугу способностян 15 ияш пионер Н. Дмитриев. Тудо университетын механико-математический факультетышкыже пурен.

89 у кинотеатр

РСФСР-ын тӱрлӧ олалаштыже кызыт 42 у кинотеатр-шамыч ышталтыт. Нунын коклагыч 28 театрже тениякм ямде лийыт. Уже Свердловскыштo, Ижевскыште, Вологдаште у кинотеатр-шамыч почылтыныт.

Тидын деч посна 47 районный центрлаште 150—200 еңлан ситале кинотеатр-шамыч ышталтыт. Курский областьыште 10 у кинотеатр-шамыч, Ростовскийыште — 5, Башкирийыште — 5 да моло верлат почылтыт.

Заозерный сопка— Западный граница

Хасан лишне бойыштo участвоватлыше 5 велосипедист-шамыч кум тылзе ончыч Заозерный сопка—Западный граница маршрут дене велосипедный пробегым ышташ лектыныт.

Москвашке нуно 17 августыштo, срок деч 10 кече ончыч, 79 кечыште мием шуыныт.

Маршрутын кужытшо — 11.200 километр. Москва марте нуно 10.217 километрым каеныт.

24 августыштo отважный велосипедист-хасановец-шамыч белорусский мландыш пуреныт. 25 августыштo нуно Орша ола коч Могилевыш каеныт. Отважный пятерка тенгече Минскыш миен шуын.

Всесоюзный ял озанлык выставкыште. Армянский ССР павильонын ик ужашыже.

Йошкар-Олаште, 2-шо номеран йоча садысе йоча-шамыч Ленинский садышке коштыт.
Фото М. Чуршуковын.

Мемнан кружокна

Шукерте огыл мемнан колхозышто 13 тунемше-шамыч дене Осоавиахим организаций почылто. Осоавиахим член-шамыч эн первояк шке ончыланышт „ЮВС“ значоклан норма сдаяш задачым шындышт. Кружок руководитель Ласточкин мемнан дене ятыр занятийым эртарен. Куд ен уже нормым сдатлен пытарышт.

Кушаков Зосим.

Морко район, „Спартак“ колхоз.

Виталий инженер лийнеже

Муравьев Виталий тений 4-ше классыште тунемаш тӱҥалеш. А кызыт тудо кенеж каникулым веселан эртара. Тудо мӧнгыштыжӧ эре модыш-шамычым ыштылеш: автомобильым, самолетым, паровозым, але иктаж-могай моҥышым шонен луктеш. Вара шке йолташыже-шамычым поген, пырля модеш. Нуныжо пеш куанат, тыге шонен, ыштен моштымыжлан пеш пагалат. Виталий инженер лийнеже.

Муравьев Миша.

Йошкар-Ола район, Медведево ял совет, Аксаматово ял.

32 книгам лудынам

Мый книгам лудаш пеш йӧратем. Кенеж каникул годым кажне кечын гаяк Пионер пӧртысӧ библиотекыш лудаш коштынам. Каныме жапыште 32 тӱрлӧ книга-шамычым лудынам. Утларакше мыланем военный книга-шамыч келшышт. „Буденный“, „Застава Павлика Семенова“, „Дзержинский“ да „Танковый экипаж братьев Михеевых“ книга-шамычым эн чот йӧратен лудынам. Шкежат мый танкист лияш шонем.

Лудмем нерген мый мо-ло йолташем-шамычлан ойлем. Нуно мыйын ойлымем колышташ йӧратат. Мый дечем могай книгам лудшаш нерген йодыт.

Ныл кече гыч школышто лиям. Визымше классыште тунемше йолташем-шамычлан вик ойлен кертам: каникулым чаплын эртаренам, шуко книгам лудынам.

Вершинин Юра.

Йошкар-Ола, 6 №-ан школ.

ВЫСТАВКЫСЕ ЖИВОТНЫЙ МИР

Кеҥеж кас рӱмбалга. Буденный лӱмеш колхозысо молочно-товарный фермын кызыт выставкыште улшо чабан (кӱтӱзӧ) - шамычше выставкын ужар пастбищылаже гыч шкеныштын кӱтӱштым волык шогыктымо кудовечыш поктен пуртат.

Колхозный доярка-шамыч леве вӱд дене шке ушкалыштын водарыштым мушкыт, вара ош полотенце дене ӱштын, лӱшташ тӱҥалыт.

Кудовече мучко ӱпшалтше шудын да лӱштымӧ шӧрын ӱпшышт шарла. Лӱштымӧ атылаште йӱк эре эркын да эркын шокта. Леве, нугыдо шӧр ведра тӱр марте темеш.

Винницкий областеш шочшо рекордсменка „Орбитан“ шӧржӧ кокымшо ведрам тема, а шӧр эше тугак йога. „Орбитан“ дояркыже нылле икымше литрым шотла.

„Орбита“ деч посна выставкыште 465 ушкал да ӱшкыж-шамыч улыт.

* * *

„Румь“—тиде „барабансон“ ожын лӱмжӧ, тудым Горьковский областьын Починковский конный заводышто куштымо. „Румь“ 6.830 килограмм грузым, але 427 пудым шупшын кертеш. Кунам „Румь“ конюшньын коридоржо мучко шке станокшо деке кая, окналаште яндауат чытыра.

„Радуга“ лӱман породистый имне пеш чапле. Тудын скоростьшо „Москва—Владивосток“ транссибирский экспрессын скоростьшо дене тӧр.

Выставкын толшо-шамыч ончылно пеш шуко тӱрлӧ породан 180 имне-шамыч шогат. Тыште имньын эн сай породышт улыт: Йошкар Армийын почетный службышто улшо имне-шамыч, советский конный заводлаште куштымо рысак-рекордист-шамыч, пеш кугу нелытым шупшын кертше знаменитый имне-шамыч.

Выставкыште 550 шорык уло. „Терек“ колхозын гордостьшо—„Кукодин“ лӱман, лӧзга межан йытыра тага кодшо ийын 19 килограмм пеш шергакан вичкыж межым пуэн.

Куйбышев оласе 82-шо школын 5-ше классысе ученица-отличница пионерка Нина Бессмертнован воспитатлыме ош „Забияка“ чыве (леггорн урлык) кодшо ийын 253 муным мунчен.

Выставкын инкубаторлаштыже кеч йӱдым, кеч кечывалым эре йӱкланымаш. Тыште кажне минутышто у чывиге шочеш.

* * *

Всесоюзный ял озанлык выставкын кумда территорийыштыже изи ола гай кугу волык шогыктымо кудовечым ыштыме. Изи олан у зданийлаштыже кум тӱжем куд шӱдӧ латвич животный-шамыч улыт.

Элын породистый животный-шамычым куштымаште шкеныштын отличный пашашт дене чапланыше эн сай животноводческий ферма-шамыч пӱтынь советский калыклан шке достижениймыштым ончыкташлан тиде изи олашке куснаш правам налыныт.

К. Владимиров.

„Конюх“ „Животноводство“ павильонышто пурымо залеш шогалтыме Поммерын скульптуржо.

„Свинарка“ „Животноводство“ павильонышто пурымо залеш шогалтыме Дерунован скульптуржо.

„КИМ“ совхозын волыкшо

Татарский АССР-ыште „КИМ“ лӱман совхоз уло. Тиде совхозышто бестужевский манме урлыкаш ушкал - шамычым ашнат. Тыгай ушкал-шамыч шӧрым шуко пуат. Кызыт тиде совхоз СССР-ыште ик ончыл совхозлан шотлалтеш, тудын шӧрым шуко пушо ушкал-шамычшым да стахановка-доярка - шамычшым ятыр вере палат.

Кызыт „КИМ“ совхоз Всесоюзный ял озанлык выставкын участникше. Тыште волык ончымо чыла паша зоотехникын ойжо почеш ышталтеш. Волык вӱтам пеш арун кучат, ушкал-шамычым чӱчкыдын эрыктат. Лӱшташ тӱҥалме деч ончыч ушкал водарым леве вӱд дене мушкыт.

Шӧрым пумо шотышто рекордистка - ушкал-шамычым поснак сайын ончат. Кеҥежым, волык кӱтымӧ жапыште, нуным шӱльӧ ден викым йӧрӧ варен ӱдымӧ вершыште кӱтат. Доярка-шамыч деке ушкал-шамыч прикрепитлыме улыт.

Совхозышто А. Я. Барышева йолташ пашам ышта. Тудо эн сай дояркылан шотлалтеш. Барышева ушкал лӱшташ пеш мастар, шке пашажым чот йӧрата. Тудо волык ончымо паша дене техминимумым отлично сдатлен. Барышева пашаштыже зооветеринарный правилым сайын шуктен шога. Барышева ушкалым презе ыштыме деч вара суткалан куд гана лӱшта, кече еҥа эрыкта. Адак шокшо йӱгече годым вӱд деке чывылта. Садлан тудын лӱштымӧ ушкал-шамыч шӧрым поснак шуко пуат. Барышеван лӱштымӧ „Лия“ лӱман кум презан ушкал 300 кече жапыште 9 тӱж. 157 литр шӧрым пуэн.

„КИМ“ совхозышто волык ончымо пашам уло чон дене йӧратен ыштыше еҥ-шамыч ятыр улыт. Теве доярка Засорина йолташ 300 кече жапыште „Нурбика“ лӱман ныл презан ушкал деч 8 тӱжем 405 литр шӧрым лӱштен.

„КИМ“ совхоз шӧрым шуко пушо ушкал-шамычым ончен кушта. Тыге тудо мемнан колхоз - шамычлан сай урлык ушкал-шамычым ямдыла. Кызыт „КИМ“ совхоз волык ончымаште шкенжын примерный пашажым Всесоюзный ял озанлык Выставкыште ончыкта.

У книга

Л. Успенскийын „Ныл боевой случай“ книгажым рушла гыч марлашке Н. Орешкин кусарен. ВЛКСМ ЦК йочалитиздат. 1939 ий.

Тиде книгаште граждан сар годым Климент Ефремович Ворошиловын илышыж гыч фронтышто лийше эн тыгылай боевой случай нерген ончыктымо.

Йудшӧ-кечыже кредалмаш лийын шоген, йӱдшӧ-кечыже мемнан красноармейский часть-шамыч востокыш, Юл дек, Царицын ола дек (кызыт тудым Сталинград маныт) лишемыныт.

Корно йӧсӧ улмаш, чыла вел гычат ишыктеныт. Йырым-йыр винтовко да орудий дене лӱйкалыме, пудештме йӱк шоктен... Мемнан войска-шамыч шке ончылнышт изи казачий ялым, Пятиизбенный станицийым ужмекышт, кенета йырым-йыр шып лийын.

Разведкыш пулеметан боевой бронированный автомобильым колташ лийыч. Броневикын командиржылан армийын командующийже Климент Ворошилов каен. Тудын вуйлатымыже дене разведка паша шукталтын.

Вес случайже Царицын лишне, Юл дене лийын. Ош армий, Царицын дек пеш чак лишемыныт, Царицыным кольча дене авырмыла кум вел гычат авыреныт улмаш. Туге гынат, Ворошиловын лӱддымӧ разведкыже тушманым сенген.

Кумышо случай Вороново станицийыште лийын. Тушто тудо лӱяш ямдылыме пулеметым верештын. Тудо пулемет дене Клим Ворошилов тушманым чактарен.

Ошо-шамыч ваштареш кредалмаш мучашыш шуаш тӱҥалын. Советский эл шкенжын ик пытартыш шучко тушманжым—барон Врангельым кырен. Врангелевец дене кредалмаште лийше ик случайым нылымше случайыште возымо.

Тиде книгаште Клим Ворошиловын мудро да моштен вуйлатымыже ончыкталтын.

Тиде книга йоча-шамычлан пеш интересный да ценный. Йылме шотыштат лудаш каньыле да умлаш куштылго. Акшат шулдо, 40 ыр вель

23 августышто „Динамо" стадионышто Марийский АССР Верховный Советын Кокымшо Сессийже лӱмеш Йошкар-Оласе спортивный общество-шамычын физкультурникышт выступатленыт.

Снимкыште: (шола гыч пурлашке): Ж. Костромина йолташ ийын кая. Р. Костромина йолташ вӱдышкӧ тӧршта. 100 метр дистанцийым куржмаш финишыште Фаворский йолташ. Йошкар-Ола „Динамо" ден Казань „Динамо" команда-шамычын футбольный матчышт. Шемер-шамыч физкультурный выступленийым ончат.

Фото **С. Чуршуковын.**

ГРАНИЦА ВЕС ВЕЛНЕ

Итальянский калыкын Франком ужмыжо ок шу

Северный Италийын ик олаштыже фашистский власть-шамыч ик уремлан Испанийын палачше—Франкон лӱмжым пуаш решитленыт.

Урем луккласе пӧрт-шамыч вактен „Франко урем" манын возыман онга-шамычым кырен шындылыныт.

Эрлашыжым тиде онга-шамычын олмыштышт „Долорес Ибаррури (Пассионария) урем" манын возыман онга-шамыч лийыныт.

Полицейский-шамыч тӱрлӧ семын тыршеныт гынат, кӧ тыге ыштен—нигузе пален кертын огытыл.

Америкыште полиций школьник-шамычым поктылеш

Капиталистический эл-шамыч кокла гыч эн поян элыште—Америкын Соединенный Штатлаштыже—тӱжем дене учитель-шамыч нунын пашаштлан тӱлаш окса уке манын паша гыч лукмо улыт.

Паша гыч лукмо учитель-шамыч шукышт шке пашаштым туге йӧратат, даже йоча-шамычым яра туныктышат кӧнат. Но нуным школ пӧртлашке „ӧрдыж енг" манын огыт пурто.

Туге гынат, учитель ден ученик-шамыч занятийыштым эртарат. Нуно парклашке, бульварлашке погынат да чылт чараштак заниматлат.

Полиций тиде урокым „незаконный погынымашлан" шотлен, нуным поктылеш.

Чыла нерген пӱчыкын

● **ОСАКА ОЛАШТЕ** (Япония) шуэн колтымо бомбын пудештмыже дене коваште фабрика йӱлен. Тидын деч вара эше 16 фабрика-шамыч йӱленыт.

● **ГЕРМАНСКИЙ** фашист-шамыч шупшын налме Клайпедский областьысе государственный да частный школла гыч литовский профессор ден учитель-шамычым поктен луктыныт. Нунын олмеш фашистский учитель-шамычым шогалтеныт.

● **МЛАДО - БОЛЕСЛАВЛЬ** олаште (Чехо-Словакий) Шкодан военный заводлаштыже 18 августышто пашазе-шамыч всеобщий забастовкым тӱналыныт. Бастоватлыше-шамыч пошадарым кӱзыкташ йодыт.

● **ТӰНЯН** автомобильный корнылаштыже несчастный случай лиедыме дене пытартыш 11 ийлаште 2 миллион утла енг колен да сусырген.

● **МЕМНАН** элысе профсоюз-шамычын пионерский лагерьлаштышт тений кенгежым миллионат пелэ йоча-шамыч каеныт.

Йодса умылтарена

Тылзыште илыш уло мо?

Тылзе Мланде деч ойырлен кайме дене лийын. Тунам тудын атмосфержат улмаш. Но кӱчык жапыште (конешне, астрономически кӱчык) Тылзе юж пространствыште шке атмосфержым йомдарен. Теве молан: Тылзын изи улмыжлан тудын притяжений вийжат изи, тыге шке атмосфержымат кучен кертын огыл.

Тылзыште иктаж гана илыш лийын мо? Моло планетлаште илыш уло але уке улмо нерген ме доказатлен она керт, тугак тиде йодышланат ответым пуаш мемнан доказательствына уке. Но каласаш лиеш: илыш Мландыште веле огыл лийын кертеш,—тиде моло планет-шамычланат общий закон. Садлан ме предполагатлен кертына: кунам тылзын атмосферже лийын, тунам тушто иктаж-могай форман органический илыш лийынытме она пале.

Нуно могай форман лийныт—ме она пале.

Южышт адак йодыт: Тылзыш чонгешташ лиеш мо?

Тылзыш чонгешташ куштылго огыл. Межпланетный путешествийын теорийже пеш ситышын уло. Но чонгештымашым ышташ эше шуко ок сите.

Вес планетыш чонгешташ йӧршӧ планетым ышташ да тудым мо кӱлеш дене темаш Мланде ӱмбалне эн нелэ экспедицийым ыштымаш дене тангастарашат ок лий, вот тудо могай йӧсӧ паша. Мутлан, планет-шамыч коклаcе пространствыште мланде шарын нимогай точкыштыжат лийын кертдыме пеш йӱштӧ температура.

Ракетым ышташлан тыгай йӱштӧ температурышто металлын кузе вашталтмыжым шинчаш кӱлеш. Главныйже—планет коклаште чонгештымашым ышташ йӧршӧ пеш кугу калорийностян горючийым муман огыл.

КАПИТАЛИСТИЧЕСКИЙ ЭЛЛАШТЕ ЙОЧА ТРУД

Тошто квалифицированный фрезеровщик Джон Трэсси ынде кокымшо ий паша деч посна коштеш. Тудын мӧнгыштыжӧ ватыже да кум шочшыжо уло. Джон кажне эрдене паша кычалаш каймыж деч ончыч эрвезынрак кояш шкенжым тӧрла, саемда. Но тиде тудлан шагал полша, кастене мӧнгыжӧ адак ярнен пӧртылеш.

Джон Трэсси кече мучко шуко фабриклашке, заводлашке коштеда, но эре ик гай вашмутымак велэ колеш:

—Тый ынде шонгго улат. Йоча-шамычетым колто...

Джон Трэсси ешыжым шужымаш деч утарашлан, шым ияш да индеш ияш кугурак йочаже денат паша кычалаш коштын ончен, но нимо шот лийын огыл.

Чыла вереат: — Эше пеш изи улыт. Иктаж кок—кум ий гыч колтыза, — манын вашмутым пуэныт.

Кызыт Английыште шӱдӧ тӱжем дене квалифицированный пашазе-шамыч Джон Трэсси гаяк начар положенийыште улыт.

Капиталистический эллаште пашадыме-шамыч кажне кечын шукемыт. Английыште пашадыме-шамыч 2 миллионышко шуыныт. Пашадыме-шамыч шуко улмылан кӧра капиталист-шамыч пашазын пашадаржым иземдат, пашам эша утларак ыштыктат. Английыште, США-ште, Францийыште да моло капиталистический эллаштат 40 ияш деч кугурак ийготан пашазе-шамыч пашам муын огыт керт.

Ниве пашазе-шамычлан: — Йочадам колтыза, — велэ маныт.

Капиталист-шамычлан йоча труд кугу енгын трудшо деч шулдын логалеш, нуным эксплоатироватлаш кугу енг деч куштылгырак. Оза-шамыч кугу енг-шамычлан пашадар тӱлымӧ акым тӱлаш огыл манын, ийгот шушо молодежьымат паша гыч пеш шуко луктын колтат. Молодежь олмеш пашашке подросток-шамычым налыт.

Английын шуко районлаштыже школьник-шамычлан пашам ыштыктат. Ланкаширыште тӱжем дене школьник-шамыч арнялан 32 час газет нумалшылан пашам ыштат. Нуно час жап паша ыштымылан 10 ырым гына налыт. Пытартыш ийлаште, Английын ятыр олалаштыже школьник-шамычын трудыштым кучылтмаш ятыр кушкын. Лондонысо кинотеатрлаште 23 тӱжем, угольный шахтылаште 70 тӱжем утла йоча-шамыч пашам ыштат. Нунын паша кечышт 12 час марте шуэш. Йоча-шамычын школыш коштмашышт кажне ийын изем толеш.

Кызыт Америкын Соединенный Штатлаштыже 11 миллионат пелэ утла пашазе-шамыч паша деч посна коштыт. Тиде жапыштак фабриклаште, заводлаште да рудниклаште йоча-шамыч шукемыт. США-н ял озанлык пашаштыже кок миллион утла йоча-шамыч кучылталтыт. Нунын кокла гыч миллионат пелыже 16—17 ияш, 450 тӱжемже 14 гыч 15 ияш, 250 тӱжем наре 10 гыч 13 ияш марте улыт.

Йоча-шамычын могай условийыште паша ыштымыштым нигӧат огеш эскере. Ятыр штатлаште йоча-шамыч 8 часан паша кече олмеш 9—10 час ыштат. Йоча-шамыч коклаште пеш чӱчкыдынак энгек-шамыч лиедат. Южный Америкын 16 штатыште улшо предприятийлаштыже кажне ийын 18 ияш деч изи 25 тӱжем подросток-шамыч локтылалтыт.

* * *

Фашистский Германийыште йоча труд кугун кучылталтеш. Фабриклаште, заводлаште йоча-шамычым янлыкла эксплоатироватлат. Теве Саксонийысе ик консервный фабрикыште 13 ияш изи ӱдыр-шамыч суткалан 19 час дене пашам ыштат. Фашист-шамыч фабрик ден заводлаште ученик-шамычлан кугу-шамыч нарак пашам ыштыктат, а пашадарым шотлан гына тӱлат. Тунемме срок эртымеке ниве ученик-шамычым паша гыч луктын колтат, вара адак у-шамычым погат.

А. ГРИГ.

Тыште мом возымо?

Палыза, тыште мом возымо?
ЛОГИНОВ СЕМЕН.
Оршанке район,
Люльпан детдом.

ШАРАДА

Первый слог—числа,
Кокымшо — мланде виса.
Чылаже Ленинградский областьысе ола.

ДИМИТРИЕВ ВОЛОДЯ.
Морко район,
Сердыж ял.

ОТВЕТ-ШАМЫЧ

(28 июльысо да 4 августысо „Ямде лийым" ончо)

ШАРАДА. Атакама.
ПАЛЫЗА. Куралеш—Кура.
МЕТАГРАММА. Бочка—точка.

Чын ответым колтеныт: Рыбаков Анатолий (Шернур район, Марий-Сола НСШ), Димитриев Володя (Морко район, Сердыж ял).

Отв. редактор—
И. М. МУЗУРОВ.

Уполн. Марглавлита № А—744. Йошкар-Ола, Маргосиздатын типографийже.